

A humán fejlettségi mutató

A tartalomból

- 1 A humánfejlettségi mutató tartalma, számítási módja
- 1 Magas, közepes és alacsony humán fejlettségű országcsoportok
- 2 A humán fejlettségi mutató és a bruttó hazai termék közötti összefüggés erőssége
- 2 A humán fejlettségi mutató alakulása az Európai Unióban
- 2 A humán fejlettségi mutató alakulása hazánkban

A humánfejlettségi mutató tartalma, számítási módja

Az ENSZ Fejlesztési Programja (United Nations Development Programme – UNDP) több olyan indexet is számít, amelyek célja az emberi jólét mértékének – a hagyományos statisztikai mutatóknál – komplexebb, pontosabb számszerűsítése. Ezek a humán-mutatószámok ún. **kompozit indexek**, amelyek közös ismérve, hogy több alapmutató átlagolásával állnak elő.

A mutatók közül az egyik legrégebbi múlttal az 1990 óta számított **humán fejlettségi mutató** (Human Development Index, továbbiakban: HDI) rendelkezik, amelyet gyakran a bruttó hazai termék egyik alternatívájaként is számon tartanak, tekintetbe véve, hogy az emberi jólét fogalmát a GDP-nél szélesebb körben értelmezi. Az értékét tekintve 0 és 1 között mozgó index három mutató egyszerű átlagolásával áll elő: a „hosszú és egészséges élet” célkitűzés a születéskor várható élettartamban kerül számszerűsítésre, az „iskolázottságot” olyan arányok képviselik, mint az írástudó felnőtt lakosság, valamint a különböző szintű iskolatípusokba történő beiskolázottak részesedése a népességből, végül az „életszínvonalat” a vásárlóerő-paritáson számított egy főre jutó bruttó hazai termék reprezentálja.

A kedvező, illetve kedvezőtlen értéket felvevő részmutatók egymással történő helyettesíthetőségének határt szabnak a mutatókra elfogadott minimum- és maximumértékek. Ennek megfelelően például bármekkora, 40 ezer USD-t meghaladó egy főre jutó vásárlóerő-paritáson számított GDP-érték ugyanúgy a mutató maximumát, azaz egyet eredményez, mint ahogy a „hosszú és egészséges élet” mutató esetében bármekkora, 25 év alatti várható élettartam a minimumot, azaz nullát.

1. tábla

A HDI-index értékei, 2005

Rangsor	Ország	Érték	Az adott ország helyezése a vásárlóerő-paritáson számított GDP/fő rangsorban
1.	Izland	0,968	5.
2.	Norvégia	0,968	3.
3.	Ausztrália	0,962	16.
4.	Kanada	0,961	10.
5.	Írország	0,959	4.
6.	Svédország	0,956	13.
7.	Svájc	0,955	6.
8.	Japán	0,953	17.
9.	Hollandia	0,953	12.
10.	Franciaország	0,952	18.
:	:	:	:
32.	Csehország	0,891	34.
:	:	:	:
35.	Katar	0,875	23.
36.	Magyarország	0,874	38.
37.	Lengyelország	0,870	48.
:	:	:	:
42.	Szlovákia	0,863	41.
:	:	:	:
175.	Bissau-Guinea	0,374	171.
176.	Burkina Faso	0,370	159.
177.	Sierra Leone	0,336	172.

Magas, közepes és alacsony humán fejlettségű országcsoportok

A Fejlesztési Program 2007/2008. évi jelentésében a világ országait három csoportra osztotta fel. Az első, magas humán fejlettséggel rendelkező országok esetében az index értéke 0,8 és 1 között alakult, amely feltételnek 70 ország felelt meg, közel 1,7 milliárdnyi lakossal. A legtöbb, 85 államot tartalmazó, 4,2 milliárdnyi népességgel rendelkező csoport a közepes humán fejlettségű országoké, amely vonatkozásában a HDI-index 0,5 és 0,8 között szóródik. Ebben a csoportban már csak két európai állam található, Törökország és Ukrajna, ide sorolódik viszont a

világ két legnépesebb állama, Kína és India. Az alacsony humán fejlettséget tükröző, félmilliárd embernek otthont adó csoportba 22 afrikai ország tartozik, amiben jelentős szerep tulajdonítható a fertőző betegségek (például: HIV-vírus, malária) várható élettartamot jelentősen csökkentő hatásának is.

A humán fejlettségi mutató és a bruttó hazai termék közötti összefüggés erőssége

Az egyes országok HDI-rangsor szerinti helyezése sok esetben jól követi a GDP alapján összeállítottakat, de lényeges eltérések is adódnak. Erre az egyik legszembetűnőbb példa a GDP szerinti rangsor második helyén található Egyesült Államok, amely a HDI-index szerint csak tizenkettedik. Ellentétes irányú eltérésre is számos példa akad, mint ami az 1. táblázat harmadik helyén található Ausztrália esetében is fennáll, de Kuba helyzete is figyelemreméltó, amely ország 51. helye 43-mal kedvezőbb a GDP szerinti rangsorban elértnél.

A humán fejlettségi mutató alakulása az Európai Unióban

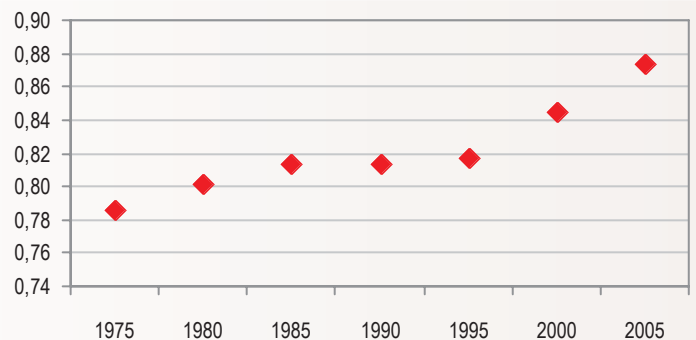
Az Európai Unió nagy tagállamai közül a legelőkelőbb helyet az 1. táblában is megtalálható Franciaország érte el, Nagy-Britannia a tizenhatodik, Olaszország a huszadik, míg Németország a huszonkettedik helyen található a világ országai közül. Az új tagállamok rangsorát a huszonhetedik helyen álló Szlovénia vezeti, amellyel – Ciprushoz hasonlóan – sikerült megelőznie a legalacsonyabb indexértékkel rendelkező régi uniós tagállamot, a huszonkilencedik helyen található Portugáliát.

A humán fejlettségi mutató alakulása hazánkban

Magyarország huszadik az uniós és ötödik az újonnan csatlakozott országok rangsorában. Hazánk 1980 körül érte el azt a küszöbszintet, amellyel már a fejlett humán fejlettségű országok csoportjába sorolható, de Ausztria 1975. évi fejlettségi szintjét csak a harmadik évezred első éveiben. Az index alapvetően a hosszú távú fejlődési folyamatok megfigyelését szolgálja, amire elegendő az ötvenkénti vizsgálat.

1. ábra

Magyarország HDI-indexének alakulása

Magyarország egyes részmutatói tekintetében meglehetősen nagy szóródás tapasztalható az elért helyezésekben. A legkedvezőbb, huszonkilencedik helyezést az iskolázottság területén sikerült elérni, a GDP-t tekintve – az újonnan csatlakozott tagállamok túlnyomó többségéhez hasonlóan – valamelyest hátrébb helyezkedünk el a rangsorban, mint a HDI-index szerint. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a várható élettartamot illetően mindössze a hatvanharmadikak vagyunk a világ országai között, s több dél-amerikai országban – mint például Argentínában, Chilében és Uruguay-ban – is több évvel hosszabb a születéskor várható élettartam, mint hazánkban.

2. tábla

Az egyes részmutatók tekintetében legmagasabb és legalacsonyabb értéket elérő országok, 2005

Születéskor várható élettartam, év		Iskolázottsági mutató, %		Vásárlóerő-paritáson számított GDP, USD/fő	
ország	érték	ország	érték	ország	érték
Japán	82,3	Ausztrália	113,0	Luxemburg	60 228
Hongkong, Kína	81,9	Új-Zéland	108,4	Egyesült Államok	41 890
Izland	81,5	Dánia	102,7	Norvégia	41 420
Svájc	81,3	Finnország	101,0	Írország	38 505
Ausztrália	80,9	Írország	99,9	Izland	36 510
:	:	:	:	:	:
Szváziföld	40,9	Angola	25,6	Kongó	714
Zimbabwe	40,9	Dzsibuti	25,3	Burundi	699
Zambia	40,5	Niger	22,7	Malawi	667

További információk, adatok (linkek):

[EU-INFO statisztikai szolgálat](#)

www.ksh.hu

Elérhetőségek:

tamas.herzog@ksh.hu

Telefon: 345–6900

[Információs szolgálat](#)

Telefon: 345–6789

© KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2008

A kiadvány kialakítása egyedi, annak tördelési, grafikai, elrendezési és megjelenési megoldásai a KSH tulajdonát képezik. Ezek átvétele, alkalmazása esetén a KSH engedélyét kell kérni. Másodlagos publikálás csak a forrás megjelölésével történhet!